

Trolejbusy v hudbě a ve filmu

28.01 2018 08:40, Redakce, Nezařazené

Trolejbusová doprava je na světě již více než 100 let a za tu dobu se objevila v dílech řady umělců, ať už profesionálních, nebo amatérských. My se podíváme na některé hudební a filmové počiny.

Největší koncentraci trolejbusových provozů najdeme v Rusku, a tak zamíříme nejprve tam. Začněme relativně aktuální věcí. Ruský raper Basta (*1980) vydal roku 2016 dvě alba, přičemž jedno z nich zvané „Basta 5“ obsahuje i pomalou píseň zvanou jednoduše „Trollejbus“, která je věnována cestování nočním trolejbusem. Videoklip k této písni natočený loni se odehrává v moskevském trolejbusu ev. č. 7841 (r. v. 1999, dosud v provozu), což je zástupce typu AKSM 101PS výrobce Belkommunmaš. Přes dva miliony zhlédnutí za půl roku nemohlo trolejbusům udělat lepší reklamu. Moskevské trolejbusy však mají nadále svůj osud značně nahnutý a na jejich místo se za podpory lobbistických skupin cpou elektrobusy, z nichž některé sice na svých poutačích proklamují čistou energii, ale přitom topí na naftu…

Za sovětských časů vznikla v hudebním souboru zvaném „VIA Lejsja, pesnja“ píseň se stejným názvem, tedy „Trollejbus“, ale zato veseleji pojatá. Jen pro představu pár úryvků, aby čtenáři věděli, o čem píseň z roku 1978, kterou zpíval tehdy nový protagonista daného tělesa Vladislav Andrianov, přibližně je: *„Poslední trolejbus, trolejbus zamilovaných…“ Já poprosím řidiče trolejbusu posledního, pusť nás, čekají rodiče, prosím pomaleji…“ / „Chci jen jedno, aby se nezavršila naše cesta, nezavršila naše cesta.“ / „Šťastný lísteček navždy uschovám. Děkuji, trolejbuse, za takové setkání!“* Ano, píseň je o jízdě dvou zamilovaných posledním trolejbusovým spojem.

Bez nadsázky šotoušskou píseň složil jakýsi A. Ustinov, který ji nazval „Moj trollejbus“. Popisuje cestu řidiče trolejbusu a mj. se v ní zpívá: *„Potkávám první cestující, přeji dobrou cestu. / Můj trolejbus letí vpřed jako pták, v horku i v dešti…drž pevně volant a dívej se vpřed.“* Píseň má přes svůj všední obsah i ne zcela přesvědčivý pěvecký výkon malý úspěch. Větší hudební nálož, ne-li rovnou trolejbusový šlágr, ale představuje jiná píseň mající rockový háv a opět název „Trollejbus“. *„Brzy ráno vstanu a kráčím do vozovny. Tam mě čeká můj trolejbus. Já jeho řidič. Éj, můj trolejbus, já cestující vezu. Éj, kolemjdoucí, doháněj ho, na zastávce dlouho nečekám. Trolejbus, superstroj, nepotřebuje benzín. Trolejbusy elektrosíla…“* Pokud má někdo za to, že tohle si poslechnou jen opravdoví lahůdkáři, mýlí se, na YouTube je píseň, nemající vlastní videoklip, několikrát nahrána a na jedné stránce má přes 600 tisíc shlédnutí. Málokdo už ale ví, kdo ji zpívá, takže odpověď je taková, že se má jednat o dílo kazaňské skupiny Agit – Mašina (Агит – Машина).

Milovníky ještě tvrdší hudby možná potěší píseň ruské skupiny Strong Product zvaná „Trollejbusnyj

Park“. V ní zpěvák prosí sličnou řidičku Olgu, aby ho naučila řídit trolejbus, protože se mu to nějak nedaří. K písni loni natočený videoklip se odehrává přímo v trolejbuse (v klipu si zahrál moskevský vůz Trolza „Megapolis“ ev. č. 5467).

Jiná ruská skupina, Revol’ver, také využila trolejbus v názvu své písně, a sice se jedná o píseň „Trollejbus №5“, ke které dokonce natočila videoklip, nicméně hudební zaměření kapely (beat, retro-pop, indie-rock) a hlavně pak píseň samotná asi moc lidí nepřiláká; kromě toho, že se píseň trolejbusu věnuje minimálně, se poněkud vleče. Opět můžeme ocitovat pár vět: *„Jaký zázračný den. Trolejbus číslo 5. Množství lidí – vdechnout a ne dýchat. To jsou její záda, to je moje ruka* (druhý hlas*: to je jeho ruka*), *to jsou její záda…“* S dívkou, o které nejsou v písni podstatnější informace, se měl zpěvák podle dalšího obsahu písně navždy rozloučit. Podobnou nudou dýchá píseň skupiny Kupaž‘ zvaná „Trollejbus v dětstvo“, která se trolejbusu věnuje minimálně. O trolejbuse a jeho řízení pěje i jakýsi V. Michajlov, podrobnější informace jsme ale o tomto zpěvákovi nenašli, je možné zhlédnout pouze amatérský videoklip. Podobných případů s těžko dohledatelnými jedinci bychom ale našli o něco více. Několik doslova trolejbusových videoklipů rovněž dnes už jen stěží identifikovatelných zpěváků a skupin bylo natočeno v Baškirsku, neboť kanál BST sídlící v Ufě měl pořád zvaný optimisticky „Šťastný trolejbus“, ve kterém se mohli představit (zřejmě jen) začínají tvůrci zpívající v baškirštině. Uvést můžeme popovou skupinu Chomaj (*Хомай*) s její písní Нин генэ (zvuk v lepší kvalitě zde) nebo skupinu Jondozzar (*Йондоззар*), která vsadila na diskotékové tóny, stejně jako na ně vsadil třeba Rustam Gizzatullin (Рустам Гиззатуллин).

Vraťme se však od méně známých či béčkových pěvců na vyšší úroveň. Mezi léty 1982 až 1990 existovala sovětská populární rocková skupina Kino s frontmanem Viktorem Cojem, která se mj. proslavila hitem „Trollejbus“, jenž zazněl i v americkém válečném filmu Bestie z roku 1988. Poslední sloka stojí za pozornost asi nejvíce: *„V kabině není šofér, ale trolejbus jede. A motor zrezavěl, ale my jedeme vpřed. Sedíme nedýchajíce, díváme se tam, kde se na zlomek sekundy ukázala hvězda. Mlčíme, ale víme, (že) nám v tom pomohl trolejbus, který jede na východ…“*

Z Ruska zamiřme na Ukrajinu. Tam stojí za pozornost videoklip k melancholicky laděné písni „Serdce pacana“ od rapera nesoucího jméno JarmaK (civilním jménem Олекса́ндр Валенти́нович Ярма́к; *1991). Ve videoklipu se několikrát objevuje interiér trolejbusu (ev. č. 2902) a na YouTube má píseň po více než 5 letech skoro 60 milionů zhlédnutí.

V Česku si trolejbus zřejmě oblíbil Jaromír Nohavica, tedy alespoň soudě dle jeho tvorby. Začněme písní Muzeum z proslulého alba Mikymauzoleum (1993), ve které se sice trolejbus nezmiňuje, nicméně se v ní zpívá: *„v pět třicet pět jednou z pravidelných linek, sedm zastávek do Kateřinek, ukončete nástup, dveře se zavírají.“* Do opavských Kateřinek tradičně jezdilo více spojů trolejbusových než autobusových, takže není od věci se ptát, zda Nohavica onehdy při psaní své písně myslel na trolejbusy, nebo na autobusy, či jednoduše nemyslel na nic a bral MHD obecně jako celek.

V roce 2006 si však už Nohavica na svém z internetu volně stažitelném albu „Pražská pálená“ v písni „Pane prezidente“ explicitně stěžoval na to, že mu *„podražili pivo jogurty, párky i trolejbusy.“*

Roku 2012 vyšlo Nohavicovi DVD, které se jmenuje „Půlnoční trolejbus“. Osmnáctá píseň na tomto nosiči se jmenuje stejně. Nohavica na svém webu uvádí, že se jedná o překlad písně Bulata Šalvoviče Okudžavy, nicméně texty obou autorů nejsou úplně stejné, jen obsahově blízké, a ve výsledku se tedy jedná spíše o upravenou verzi originálu, kterou se básníkovi, prozaikovi a šansoniérovi arménsko-abchazsko-gruzínského původu vzdává hold. Každopádně je zřejmé, že Nohavica trolejbusy ve své tvorbě neopomíjí a bere je v potaz.

Nelichotivě se o trolejbusech vyjadřuje jedinec, který pod svým uměleckým jménem „Tadar199“ vydal předloni na internetu album „Malý mrakodrap“. V 13. písni tohoto alba zvané Trolejbus se mj. zpívá toto: *„Každý ráno jezdím trolejbusem, busem – tím velkým kovovým hnusem. DPMB nový vozy odolávaj korozi, uhni, uhni, Tadar se chce taky trochu povozit.“ / „Je 7:18, trolejbus furt nikde, zajímavá zápletka se nám tu líhne.“ / „Malý mrakodrap sotva vidí za horizont, hrozný zvuk se line, bude asi bizon. Ne – bzučí nový trolejbus, no tak to je plus! Neujeli jsme však ještě ani notný kus, když mi někdo na hlavu zezadu flus.“* Dle širšího poslechu se však zdá, že jmenovaný má averzi vůči MHD obecně.

Česká hudební kapela s punkovým řízem Znouzectnost, která má své počátky na konci minulého režimu v Plzni a je dosud aktivní, ve svém albu „Tvrdí kluci nepláčou!“ z roku 2002 měla píseň zvanou opět „Trolejbus“. V ní se v úvodu dozvídáme, že *„cesta je dlouhá, kapsy jsou prázdný, trolejbus ráno unesli blázni.“* Dále se třeba posluchači dozví, že *„řidičce k spánku přitiskli banán. Jeďte už prosím, jeďte už madam! Ona se smála suše a krátko, dupne na pedál, zlomí zrcátko, dupne na pedál a zrcátko zpětné ulomí,“* či *„trolejbus bzučí, sem tam se kývá, rádio hraje, Karel Gott zpívá.“* Aneb poněkud groteskní cestování trolejbusem.

Někde u hudebního dna se asi bude pohybovat dílo zřejmě bratislavského youtubera vystupujícího pod přezdívkou OKSHIR guy, který složil podivnou skladbu „Wasting time like a trolleybus“, ve které dle svých slov *„marní čas jako trolejbus.“* Naštěstí autor sám uvedl, že se jedná o pseudosong, protože poslech je spíše jen pro otrlé. Daný jedinec má však navzdory tomuto bizáru, zdá se, trolejbusy v oblibě, takže proč mu koneckonců nevěnovat dvě věty.

Přejděme však raději k něčemu stravitelnějšímu. Město Prešov neúspěšně kandidovalo na Evropské hlavní město kultury 2013. Hudební skupina Komajota při té příležitosti natočila v létě roku 2008 videoklip, ve kterém zkombinovala své dvě písničky, a to „Město v nás“ a „Monte Carlo“. Prešov, jak známo, je silnou trolejbusovou baštou, takže by bylo s podivem, kdyby se trolejbusy v klipu neobjevily. Opravdu se tak stalo a to hned několikrát, přičemž zpěvák kapely Martin Husovský se v jednom ze záběrů objevil přímo v trolejbuse, a to v poslední řadě sedadel.

Sidney Torch, mj. britský pianista, dirigent a autor odlehčené orchestrální hudby zvané *light music* a žijící v letech 1908 až 1990, složil skladbu, která nese název „Trolley Bus“. Nicméně je to pouze instrumentální dílo, takže o trolejbusu samotném se nic nedozvíme.

V roce 1953 vznikla v Itálii píseň “ ‚O Filobus“ (*filobus* je italsky trolejbus), kterou zpívala (zřejmě neapolská) zpěvačka Tina de Paolis, a mj. se v ní opravdu zpívá o cestě trolejbusem. Roku 1969 pro změnu vyšla humorná píseň Riccarda Marasca zvaná „Su I‘ Filobus di Fiesole“ („Ve fiesolském trolejbuse“), ve které se však o jízdě trolejbusy po toskánském městě Fiesola, ve kterém „tykadláci“ jezdili od roku 1938 do roku 1973, moc nepěje. V úvodní sloce se jen člověk dozvídá, že se jednu neděli v trolejbuse zpěvák zamiloval do jedné dívky, kterou si chtěl v samém zápalu zamilovanosti hned vzít. Nakonec ale zjistil, že je těhotná, a tak usoudil, že je lepší uprchnout.

V Mexiku, a to jeho hlavním městě Ciudad de México, začala roku 1985 působit rocková kapela, která si trolejbus dala rovnou do svého názvu. Kapela „Trolebús“ se nicméně dlouho na scéně neudržela a ani dvojnásobný pokus o restart (ten poslední roku 2007) nezabránil tomu, aby se stala předčasně minulostí, přesto se tam zapsala trošku viditelným písmem, a to jako předchůdkyně hudebního stylu zvaného *rock urbano*, který začal být populárnější v městských a příměstských oblastech Mexika v dalších letech. Proč však nesla kapela jméno Trolebús? Protože ve svých počátcích, aby mohla zkoušet, brala pro své hudební nástroje proud z vedení veřejného osvětlení, na které se napojovala kabelem… První studiové album kapely, z roku 1987, rovněž neslo slovo trolejbus ve svém názvu, a sice „Trolebús en sentido contrario“ (v překladu: „Trolejbus v opačném

směru“), v pořadí 12. píseň alba se pak jmenuje „El Trolebús“ a začíná slovy: *„Zavěšen na tyči, napolo připraven o spánek, budíš se v trolejbuse, propocuješ jízdenku stlačenou v rukách…„*

Ve Francii existuje hudební skupina, která si říká „Trio Trolleybus“ a zpívá šansony. Na přání si je možno její vystoupení objednat například pro rodinné sešlosti.

Od hudby se přesuňme k filmové tvorbě. Existují desítky filmů, ve kterých se trolejbusy zjeví, případně je v nich alespoň zobrazeno trolejbusové vedení. Seznam více než 50 z nich je dostupný zde. Nicméně filmů, ve kterých se v trolejbuse něco děje, respektive ve kterých hrají trolejbusy nějakou důležitější roli, je už podstatně méně. Uvedeme si alespoň čtyři.

Asi každý zná sovětskou sérii krátkých kreslených filmů „Jen počkej zajíci!“ (orig. *Ну, погоди!*). V jednom z dílů mínil vlk zastavit trolejbus se zajícem tím, že trolejbusu shodil sběrače. Nicméně hrál si s nimi tak neobratně, že je zase nahodil, a protože nestihl včas nastoupit, skončil s hlavou přivřenou ve dveřích a zbytkem těla venku, načež se poněkud proběhl…

V kanadsko-americkém životopisném dramatu Frida natočeném roku 2002 se na úvod filmu srazí trolejbus s autobusem. Trolejbus lze ale jen stěží identifikovat, neboť nejde ve filmu téměř vidět, a nadto má zřejmě jen jeden sběrač pro odběr proudu.

Roku 1963 šel do kin sovětský film „První trolejbus“. Řidička trolejbusu Svetlana coby hlavní hrdinka řeší dilema, zda studovat vysokou školu, jak na ni naléhají její příbuzní, nebo zda má pokračovat ve své oblíbené práci, kterou je řízení trolejbusu. Nakonec se uvědoměle rozhodne studovat dálkově a pokračuje v řízení trolejbusu.

Za pozornost však nejvíce stojí krátkometrážní litevský film z roku 2016 nesoucí název „The Trolleybus-Man“. V něm se trolejbusový vozový park Vilniusu ocitá v rukách mladého investora, který chce vozy se dvěma sběrači vyměnit za špičková, bezpilotní a bezdrátově řízená vozidla. Slibována je nízká údržba nového dopravního prostředku, což fakticky znamená, že budou vyhozeni z práce nejen řidiči, ale i dílenský personál. V sázce je však mnohem více: Vilnius by již nikdy nebyl takový jako dříve. Na scénu tedy přichází jeden z bývalých trolejbusových mechaniků a stává se z něj Trolleybusman. Jeho cíl je jediný, a to spasit věc, na kterou nedá dopustit – trolejbus. Film mladého litevského režiséra Jonase Trukanase (*1990) je sice pojat jako absurdní komedie, má však u diváků vysoká hodnocení, objel několik filmových festivalů po celém světě a získal i některá ocenění.

Závěrem

To je z našeho povídání vše. Ačkoli může text místy působit jako vtip, není tomu tak. Trolejbusy jsou součástí našeho života, a je proto logické, že se dostaly i do umělecké tvorby, byť se většímu zájmu hudebních skladatelů a filmových kamer těšily vždy spíše tramvaje nebo autobusy.

Text: Vít Hinčica

Url: Trolejbusy v hudbě a ve filmu